

Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme, Ed: Recep Kaymakcan, Ensar Yayınları, Kasım 2023, 574 sayfa, E -ISBN: 978-605-72730- 6-2

Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme, Ed: Recep Kaymakcan, Ensar Publications, November 2023, 574 pages, E -ISBN: 978-605-72730- 6-2

Rabia Ay*

¹ Kütahya Dumlupınar University, Faculty Of Islamic Sciences, Studies, Kütahya/Türkiye|https://ror.org/03jtrja12 https://orcid.org/0009-0007-3845-4672, rabia96sultan45@gmail.com

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğrencisi, Kütahya/Türkiye|https://ror.org/03jtrja12 https://orcid.org/0009-0007-3845-4672, rabia96sultan45@gmail.com

* Corresponding author

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş: 17/12/2023

Kabul: 25/02/2024

Yayın Tarihi: 29/02/2024

Yayın Sezonu: Şubat

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu çalışmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Atıf

Ay, R. (2024). "Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme, Ed: Recep Kaymakcan, Ensar Yayınları, Kasım 2023, 574 sayfa, E -ISBN: 978-605-72730- 6-2". *Tanım Tenkit Teori*, 2: 51-59.

Öz

Erken çocuklukta dini- ahlaki eğitim ile ilgili geçmişten günümüze ülkemizde çeşitli yaklaşımlar ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu yaklaşımların bir kısmı demokrasi ve insan haklarına uygunluğu açısından tartışılırken bir kısmı ise çocuğun gelişim süreci açısından tartışılmıştır. Tartışmaların haklılık payı var mı? Ana yasanın 24. Maddesi açısından sorun teşkil eder mi? Türkiye 'de neden erken çocuklukta dini-ahlaki eğitim uygulamasında bu kadar geç kalındı? Erken çocuklukta dini- ahlaki eğitimde teorik ve pratik olarak birtakım araştırmalara yer verilir peki bunlar uygulanabilir mi? Gibi sorulara cevap veren yazar kitabında sadece çocuğun gelişimsel yapısını değil öğretmenlerin durumlarını, eğitim ortamlarını, metotlarını, programlarını ele almışlardır. Yazarlar, çocukların dini-ahlaki eğitim verilmesinde uygunluğu açısından kendi görüş ve düşüncelerine yer vermeden birtakım kuramların bilişsel, duyuşsal, psiko-motor olmak üzere geçmişte batı ülkelerinde yapılan uygulamaları bizlere anlatmakta erken çocuklukta dini-ahlaki eğitimin gelişimsel olarak sorun teşkil edip etmesi hususunda okuyucuya yorumlama fırsatı sunmuşlardır. Okuyucuları için sadece gelişimsel yönünü ele alıp bırakmayan yazarlar, sosyal çevrenin, dini tecrübelerin önemini de dini-ahlaki açıdan irdelemişler bu bahsedilen eğitimin nerede ve ne şekilde verilmesi gerektiği mekânın, dini sembollerin nasıl kullanıldığını batı ülkelerinde uygulanmış olan örneklerle okuyucularına bilimsel argüman sunarak bahsettiğimiz soru işaretlerini gidermek adına çalışmalarını sunmuşlardır. Yazarlar, bahsedilen hususta din dilinin oluşmasından çocuğa aşırı bilgi yüklemesi yapmaktan çok manevi rehber, manevi danışman olup onları yönlendirmenin gerektiğini belirten çeşitli uygulamaları okuyucularına aktarmaya çalışmışlar, bu yaşlarda çocuklar için oyunun önemine değinilmiş oyunun öylesine zaman harcamak veya çocuğu oyalamak için değil belirli olguları öğretmek amacıyla olmasını aktarmaları, bizleri erken çocuklukta o temiz ve masum beyinlerinin her zaman kayıt altında olduğu fikrinin aklımızdan hiç çıkmaması gerektiği kanısına ulaştırmaktadır. Yazarlar, çocukların sadece bahsedilen alanlarda eğitilmesinin yanı sıra ruhsal boyutunu da göz ardı etmemişler bununla alakalı çocuğun ruhunu bozmadan uygulanabilen okul örneklerinden de bahsetmişlerdir. Bu bahsedilen okulların İslam'ı açıdan birtakım sorunlar oluşturmasının muhtemel olması çocukların inançlarını tehlikeye sokacak derecede olması bizleri ürküttüğünü düşünsek de gerekli çalışmalarla İslami formata getirilebileceği kanaatindeyiz. Yazarların, Diyanet İşleri Bakanlığı tarafından daha yeni uygulamaya sokulan 4-6 yaş eğitim sistemini de tahlil etmişler okuyucuları için bu alanın işleyişi ve eksiklerini belirleyen yazarlar bu alanın ilgililerine bakış açısı oluşturmaktadırlar. Yazarların, bir başka yaklaşımı da çocuğun edebi yönüdür. Küçükler için erken çocuklukta dini-ahlaki eğitim alanında ülkemizde yeterli çalışmanın bulunmaması geleceğimiz olan çocuklarımızın İslam büyükleriyle geç tanışıp bağ kurmalarında, dini öğretilerle geç karşılaşmalarına sebebiyet vereceği düşüncesi üzerinde durulmalı ve bu konuda gerekli çalışmaları desteklemek gerektiği düşüncesindeyiz. Sonuç olarak bu kitap erken çocuklukta dini-ahlaki eğitimin verilirken çocukların bahsettiğimiz alanlara dikkat edilerek eğitim verilmesini bilimsel argümanlarla belirtmişlerdir. Bu durum eğitmen olan okuyucularına kendini değerlendirme imkânı da sunmuştur.

Anahtar kelimeler: Din eğitimi, Ahlaki eğitim, Gelişim, Erken çocukluk, Dini kavramlar

Research Article

History

Received: 17/12/2023

Accepted: 25/02/2024

Published: 29/02/2024

Pub Date Season: February

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyrights & Licensing

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the studies utilised are mentioned in the bibliography.

Conflicts of Interest

No conflict of interest declared.

Financial Support

No external funding was used to support this research.

Citation

Ay, R. (2024). "Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme, Ed: Recep Kaymakcan, Ensar Publications, November 2023, 574 pages, E - ISBN: 978-605-72730-6-2". *Description Critique Theoria*, 2: 51-59.

Abstract

There have been various approaches and developments in our country from past to present regarding religious and moral education in early childhood. Some of these approaches have been discussed in terms of their compatibility with democracy and human rights, while others have been discussed in terms of the child's development process. Are the debates justified? Does it pose a problem in terms of Article 24 of the Basic Law? Why has the implementation of religious and moral education in early childhood been so late in Turkey? Religious-moral education in early childhood includes a number of theoretical and practical studies, but can they be applied? In their book, the authors address not only the developmental structure of the child but also the situation of teachers, educational environments, methods and programs. The authors, without giving place to their own opinions and thoughts in terms of the suitability of children's religious-moral education (Atik, Erken Çocuklukta Dini- Ahlaki Gelişim, 2023a) education, tell us about the applications made in western countries in the past, including cognitive, affective, psycho-motor of some theories, and offer the reader the opportunity to interpret whether religious-moral education in early childhood poses a developmental problem. The authors, who do not leave only the developmental aspect for their readers, have also examined the importance of the social environment and religious experiences from a religious-moral point of view, and have presented their work in order to eliminate the question marks we have mentioned by presenting scientific arguments to their readers with examples applied in western countries, where and how this education should be given and how religious symbols should be used. The authors have tried to convey to their readers various practices that indicate that it is necessary to be a spiritual guide, spiritual counselor and guide them rather than overloading the child with information about the formation of the language of religion, the importance of the game for children at this age, and the fact that the game is not just to spend time or to distract the child, but to teach certain facts, leads us to the conclusion that we should never forget the idea that those clean and innocent brains in early childhood are always under record. In addition to educating children not only in the areas mentioned, the authors do not ignore the spiritual dimension of children and mention examples of schools that can be implemented without disturbing the child's psyche. Although we are frightened by the fact that these schools are likely to create some problems from an Islamic point of view and that they are likely to endanger the beliefs of children, we believe that they can be brought into an Islamic format with the necessary studies. The authors have also analyzed the 4-6 age education system, which has just been put into practice by the Ministry of Religious Affairs, and the authors, who determine the functioning and deficiencies of this field for their readers, create a perspective for those interested in this field. Another approach of the authors is the literary aspect of the child. We think that the lack of sufficient studies in our country in the field of religious-moral education in early childhood for minors should be emphasized on the idea that it will cause our children, who are our future, to meet and bond with Islamic elders late and to encounter religious teachings late, and we think that we should support the necessary studies in this regard. As a result, this book has stated with scientific arguments that children should be educated by paying attention to the areas we have mentioned while giving religious-moral education in early childhood. This situation has also provided the opportunity for self-evaluation for the readers who are educators.

Keywords: Religious education, Moral education, Development, Early childhood, Religious concepts

Giriş

Çocuk Eğitimi için bu kitap; birçok gelişim, öğrenme, program ve kuramlardan bahseder. Erken çocukluk dönemi eğitimi noktasında her bölümde çocuğun farklı bir öğrenme şeklini ele alır. Bu kuramların ülkemiz için uygulanabilir olup olmaması bakımından dikkatli incelenmesi gerekmektedir.

Araştırmacıların amacı; Türkiye de oluşan erken çocuklukta din eğitiminin önemli olup olmaması tartışmalarının, diğer batı ülkelerinde uygulanan erken çocuklukta dini- ahlaki gelişim ve öğrenmeler ile ilgili durumunu gözler önüne sermek ve bu tartışmaların aslında modernizm veya laikliğe ters olmadığını anlatmaya çalışmaktır. Din Eğitimi; erken yaşlarda çocuğun bilişsel yeterliliğin uygun olmaması tartışmaları açısından yapılan araştırmalarda hiç de öyle olmadığını, aksine duyuşsal ve dini tecrübe edinme noktasında önemini kanıtlar niteliktedir. Yazarlar bu kitap da okul öncesinde dini eğitimin verilmesinin çocuk üzerinde olumlu etkisini çeşitli araştırmalarla beyan etmişlerdir. Sosyal açıdan geleceğimiz olan küçüklerin yetişmesini ve gelişmesini her açıdan tahlil eden bir ürün sunmuşlardır. Hem pratik hem de teorik bir yaklaşıma sahip olan bu çalışmalar bizlere bilimsel bir bakış açısı sunmaktadır.

Kitap, dini -ahlaki alana ait olup dini bir bakış açısı ile yazılmıştır. Akademisyenlerin bazıları kendi görüşlerini bildirmeden uzun ve kendini sık tekrar eden kelimeler ile kuramları anlatırken bazıları ise önemli gördükleri noktalara değinmişlerdir. Kitabın farklı yazarlar tarafından yazılması konu bütünlüğü ve anlaşılma açısından okuyucuya sorun oluştursa da kuramların birbirinden etkilenmesi, doğru sıralanması ve araştırmaların görsel şemalar ile desteklenmesi güçlü bir alt yapı sağlamış, kullanmış oldukları tablo ve grafikler anlaşılır şekilde okuyucuya sunulmuştur.

Yazarlar bu kitabı akademisyenler ve bu alanın ilgililerine yönelik yazmışlardır. Akademik açıdan araştırma yapan bir kişinin ihtiyaçlarını karşılama da daha detaylı bilgi edinebilmek için literatür taraması yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Temel kavramların açıklanması ve üslubun anlaşılır olması hedef kitleye uygunluğu yazarların okuyucu üzerindeki etkilerini yükseltmektedir. Bu kitabın erken çocuklukta dini alanda yapılan birçok çalışmayı toplaması sebebiyle okul öncesi eğitime önemli katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde teorikte ve pratikte eksik görülen bazı yaklaşımların revize edilmesi için ışık tutan bu kitap, geleceğe dönük olarak farklı çalışmaların önünü açtığı kanaatindeyiz. 18 tane kuramdan bahseden yazarların. Bu kuramları ve yaklaşımları tek tek ele alalım.

1)Türkiye’de Erken Çocuklukta Din ve Ahlak Eğitiminin İmkânı

Prof. Dr. Recep Kaymakcan bu bölümde, kitaptaki bütün konuları özetler nitelikli hatta kitabın amacı ve düşüncelerini bilimsel çalışmalarla kanıtlamaktadır. Erken çocuklukta din eğitime karşı çıkanlara, bilimsel argümanlar sunmuş ve 4 temel başlık altında eleştirilere açıklamalar getirmiştir.1) Din özgürlüğü ve okullarda din eğitimi (Kaymakcan, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim, 2023a)2) Gelişim Psikolojisi ve erken Çocuklukta Din Eğitimi: (David Elkind, Ronald Goldman, Piaget, Gift to the child, Rudolf Otto) (Kaymakcan, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim, 2023a) 3) Okul Öncesi

Din Eğitimi Konusunda Bilimsel Çalışmaların Olmaması: (Monterssori, Woldorf, Reggio Emilia, High Scope yaklaşımlarıdır.) (Kaymakcan, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim, 2023a)

4) Okul Öncesi Din Eğitimine Yönelik Talep: (Değerler eğitimi, Din eğitimi) kitapta daha sonra detaylı işlenecek kuramlardan yaralanmış kitabın ön sözü niteliğinde bir bölüm oluşturmuştur. (s.15-26) (Kaymakcan, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim, 2023a)

2) Piaget: Ahlaki Gelişim

Doç. Dr. Ayhan Öz bu bölümde, Piaget ahlak gelişimi kuramını birçok yönden ele almıştır. (Bilişsel, metodu, evreleri) yalnız bulguları birçok kuramcı tarafından eleştirilmiştir. Ayırdığı dönemler (Heteronom ve Otonom) netlik içermediği için, İslam düşüncesi bağlamında çocuğun ahlak ve kişilik gelişiminin anne karnında başladığına inanarak kısmen katılabiliriz. Kuramın net olmayan yaş sınırları ve kafa karışıklığı oluşturan yaklaşımları ile din eğitiminin verilmemesi hususunda ispata gidemeyiz (s.41-68) (Öz, 2023)

3) Kohlberg'e Göre Erken Çocuklukta Ahlaki Gelişim

Doç. Dr. İbrahim Aşlamacı'ya göre, Kohlberg'in bu kuramı da Piaget gibi bilişsel boyutu incelemektedir. Hikayelerle insanların (sadece erkeklerin incelenmesi geneli kapsamaması konusunda tartışılmalıdır.) ahlaki davranışlarını 3 düzey 6 aşamaya ayırmıştır. Erken çocuklukta ahlaki gelişimin taklidi olduğunu, çocuğun bunu net bir şekilde anlayamayacağını ahlaki akıl yürütmenin karmaşıklığını belirtmiş, bu yüzden iyi-kötü, doğru-yanlış ebeveyn ve eğiticiler tarafından verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Kısmen de olsa kitapta ele alınan konuyu destekler niteliktedir. (s.69-89) (Aşlamacı, 2023a)

4) Şema Augusto Blash ve Ahlaki Benlik Kuramı

Prof. Dr. Hasan Meydan, Blash 'nın benlik kuramı daha önce bahsedilen iki kurama ek olarak duyuşsal boyutu da ele almıştır. Bu kuramın anahtar kavramı iç tutarlılıktır. Yazar, kuramı birkaç başlık altında anlatmış, erken çocuklukta ahlak eğitiminin öz denetim, sorumluluk, kişilik kimlik, benlik gibi olguların oluşmasından bahseder bu durum bizleri erken çocukluk da dini-ahlaki eğitimin önemine götürebilmektedir. (s.90-114) (Meydan, 2023)

5) Sosyal Alan Teorisine Göre Erken Çocuklukta Ahlaki Gelişim ve Eğitimi

Doç. Dr. İbrahim Aşlamacı ve Öğrencisi Safiye Doğan'ın bu bölümde, Elliot Turiel bilişsel ve sosyal alanda kurduğu bu kuramın 3 tip sosyal bilgi alanı vardır. Erken çocuklukta ahlak eğitiminin bebeklikte bile gerçekleştiğini savunanlar olsa da sosyal alan teorisi bunun 3 yaşından sonra oluştuğunu dile getirmiştir. 2.ve 3. bölümdeki yaklaşımlara ters düşmekte iken erken çocuklukta dini-ahlaki eğitimin verilmesinde sosyal açıdan sorun teşkil etmeyeceğini belirten önemli bir argüman niteliği taşır. (s.115-154) (Aşlamacı, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim, 2023b)

6) David Elkind'e Göre Erken Çocuklukta Dini Gelişim

Doç. Dr. Ashlhan Atik David Elkind bu yaklaşımla Piaget 'in bilişsel kuramı ile gelişimsel sürecin sentezlenmesi gibi anlatmıştır. Dini gelişimi 4 aşamaya ayırmıştır. Çocuğun duygusal boyutuna daha öncelik verdiği için dini duyguların tecrübe edilmesi gerektiğini savunur. Anne baba bu tür faaliyetlerden uzak ise çocukta bu olguların anlatılmasının hiçbir anlamı olmadığını savunur. Onun için

din öğrenmeden çok yaşam biçimidir. Elkind 'in dini gelişimi 4 aşamaya bölmesi çocuğa öğretilen konular açısından sınırlılık teşkil etmektedir. (s.155-184) (Atik, Erken Çocuklukta Dini- Ahlaki Gelişim, 2023a)

7) Ronald Goldman'a Göre Erken Çocuklukta Dini Düşüncenin Gelişimi

Prof. Dr. Macid Yılmaz bu bölümde, Goldman'ın anlayışına göre, inancın bireyde gelişmesi ve olgunlaşmasının yaşa bağlı olarak değişmesinden bahseder. Din dili ve yaşam merkezli bir yaklaşımın oluşturulması gerektiğini düşünmektedir. Piaget yaklaşımını geliştirmiştir. Goldman erken çocuklukta din eğitimi verilmemesini değil hangi yöntem ve metodoloji içinde verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Erken çocuklukta dini-ahlaki eğitim açısından sorun teşkil etmeyeceğini gözler önüne sermiştir. (s.185-213) (Yılmaz, 2023)

8) Okul Öncesi Bilişsel Yetiler Ve İnanç Gelişimi

Dr. Âdem Aygün bu bölümde, bilişsel gelişimin önemine değinmiştir. Çocuklarda oluşan tanrı tasavvurunun antropomorfik özellikler taşıdığına bu durumun İslam da tanrıya verilen özelliklerin doğru olmadığını bu duyuşsal yaklaşımın İslam içerisindeki farklı sanatlarla desteklenmesini savunmuştur. (Hat, Tezhip) yaş büyüdükçe bu durumda giderek azalmalar olduğunu, doğru eğitimle İslam'a uygun yaklaşımın gerçekleşeceğini de dile getirmiştir. Erken çocuklukta dini- ahlaki eğitimi sosyal açıdan aile ve camilerin öneminden bahseder yani dini tasavvurun kalitesi bilişsel kapasitenin yanında yaşadığı dini tecrübelerle de doğrudan ilişki kurmuştur. Bu da erken yaşta din eğitiminin önemini vurgular. (s.214-241) (Aygün, 2023)

9) Maria Montessori'ye Göre Okul Öncesi Din Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Kübra Cevherli bu bölümde, Montessori'ye göre, dinin doğuştan gelen bir olgu olduğunu ve bunun ileriki yaşlara bırakılması durumunda çocuğun duyuşsal yönünün yok saymak olacağını ifade etmiştir. Ki bu durum çocuk için ilerleyen yaşlarda risk oluşturabilir. Metodunu oluştururken ne bilimsel ne de kilisenin paradigmasını kullanmamış ikisinden de farklı yöntem oluşturmuştur. Aşırı Katolik olan Montessori için dini simgeler bu metotta çok önemlidir. Eğitimin zihinsel, duyuşsal, gelişimsel, kalp eğitimi göz önüne alınarak verilmesi gerektiği dile getirmiştir. Öğretmenin özelliklerinden bahseden bu kuram öğretmenin kendinden bir parça vermesi gerektiği tezini savunur. Kilisenin ödül ceza algısını değiştirip iç motivasyon olması cezanın yalnız tanrı tarafından verileceği savunur. Bireysel tecrübeye önem veren Montessori bu konuda eleştirilmiştir. Erken çocuklukta bu derin çalışmalar, Türkiye'de din eğitimi için düzenlendiğinde çocuklar üzerinde etkin İslami öğretiler sağlayabilir, düz ve sözlü anlatımdan kurtulup sembollerin kullanılması ve çocuk için motivasyon alanların oluşması küçüklerin öğrenimini ve isteğini arttırmada katkı sağlayabilir. (s.245-275) (Cevherli, 2023)

10) Waldorf Yaklaşımına Göre Erken Çocuklukta Din Ve Ahlak Eğitimi

Doç. Dr. Muhammet Esat Altıntaş 'a göre, Steiner 'in antropozofi yaklaşımını tanımlamış, Waldorf okullarında uygulanış yöntem ve öğretmenlerin nasıl olması gerektiği şeklinde açıklamalara

yer vermiştir. Bu okulların temel yaklaşımı çocuğun fiziksel sağlığının yanı sıra ruhun bozulmaması yönündedir. Bu yüzden müfredat bulunmamakta örtük programlar uygulanmakta tek düze olmayıp çoğulcu bir yaklaşım belirlemektedirler. Veliler tarafından tercih edilmeği için uzun yıllar uygulanılsa da bugün bazı devlet okullarınca tercih edilebildiğini dile getirir. Çok tanrılı ve enkarnasyona dayalı olan bu okulların bilimsel dayanağının olmaması da göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husustur. Yalnız bu yaklaşımın İslam dininin inanç esaslarına ters olduğunu çocukların itikatlarını bozabilecek esaslara dayandığını unutmamak gerekir. (s.276-304) (Altındaş, 2023)

11) Godly Play Yaklaşımı

Doç. Dr. Abdurrahman Hendek bu bölümde, Erken çocukluk döneminde yöntem ve yaklaşımların araştırılmasının önem arz ettiğini dile getirmiştir. Çocukların dinleri farklı olsa da gelişim süreçleri aynıdır. Çocuklarda din dili oluşturmak önemlidir. Bu yaklaşımın kurucuları bile bazı yönlerden birbirlerini eleştirmişlerdir. Oyun bu kuram için çok önemlidir. Hayal gücünün geliştirilmesi için bazı ortamların oluşması gerekmektedir. Öğretmen, oyun öğretmeni, zaman, mekân, ilişkiler ve program olmalıdır. Burada görev” manevi rehberlik” veya” manevi gelişimdir”. Türkiye’de değişiklikler yapılarak uygulanabilir. (s.305-340) (Hendek, 2023)

12) Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi Seküler Bir Yaklaşım: Gift To The Child

Prof. Dr. Cemil Oruç bu bölümde, anaokulundan liseye kadar uygulanan bu kuram yöntemini, içeriğini, öğretilen dinleri tartışmaya açmıştır. 1988’ de başlayan eğitim yasasında Hristiyan, İslam, Hinduizm, Sihizm gibi dinlerin İngiltere’de seküler bir yaklaşımla öğretilmeye başlanması din eğitimi açısından farklı bir boyut olmuştur. Yaklaşımların çocukta anlam karmaşası oluşturulup oluşturmayacağı, öğrendikleri ile ailesi içinde din farklılıklarının sorun olup olmayacağı, hatta erken yaşta tüm bu dinlerle muhatap olmasının olumsuz sonuç doğurup doğurmayacağı konusunda araştırmaların bulunmaması önemli bir sorundur. Bu kuramın savunucuları ise çocukların dini kavramları algıladıklarını ve kendi teolojilerini oluşturan bireyler olması gerektiğini savunurlar. Günümüzde de devlet okullarında uygulanabilmesi için çoğulcu tematik hatta ders programı ve materyalleri içeren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ana hatlarıyla makul gibi dursa da daha bilişsel gelişimini tamamlamamış küçüklere verilen bu eğitim dini duygularda anlam karmaşasına girmesi ve fark edilmemesi durumunda çocukları inançsızlığa sürükleyebilir.

Ek: Bilal hikayesi kısmında, ezan okunurken öğretmenin mum yakılması İslam ile Hristiyanlığın entegrasyonu dinler açısından etikliği tartışılmalıdır. (s.341-378) (Oruç, 2023)

13) Iqra Eğitim Vakfı Okul Öncesi Din Öğretimi Programı

Dr. Sümeyye Uzun’un ele aldığı bu bölümde, İslam medresesi eğitimi ile modern pedagojiyi sentezlemek isteyen ana okulundan lise sonlara kadar hitap eden eğitim programı ABD, Avrupa ve Güney Asya’da bulunan İslam okulları tarafından tercih edilmektedir. 12 yıllık eğitim sürecinin ilk basamağını teşkil ettiği için duyuşsal alana ağırlık verildiğini Kur’an eğitimine yer verilmediğini melek, cennet, cehennem gibi okul öncesi çocukların anlamlandıramadığı kavramların bulunması ve bazı çocukların bunlardan korkmasından dolayı programın revize edilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Bilimsel yaklaşımların bulunmasından dolayı da İslami bakışa bilim anlayışı yerleştirilmeye çalışılmıştır, demiştir. Kitapta ele alınan konuyu destekler nitelikte ve önemli bir argümandır fakat erken çocuklukta din eğitimi açısından sınırlılık da teşkil etmektedir. (s.379-403) (Uzun, 2023)

14) Erken Çocuklukta Türkiye Merkezli Bir Din Eğitimi Yaklaşımı: Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları

Prof. Dr. Recep Kaymakcan'a göre, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülen bu kurslar bazı ihtiyaçlara binaen açılan, geçmişi uzun yıllara dayanmayan bir eğitim programıdır. Bu sebeple tam olarak oturmayan bazı eksiklikleri vardır. Kazanımları: %88 bilişsel %7 duyuşsal %5 psiko-motor olarak tespit edilmiştir. Yazar; Amaç, içerik, öğrenme öğretme, ölçme değerlendirme olarak incelediği programda istenilen seviyeye ulaşılabilmesi için öğretici açısından da öğretim ortamı ve sayısı açısından niteliğin artırılması gerektiğini düşünmektedir. Aynı zamanda okul öncesinde Kur'an öğretiminin çocukta bilişsel olarak sorun teşkil edeceği, okuma yazma seviyesine gelmeyen küçükler ilerleyen zamanlarda ne gibi problemlere yol açacağı belirsizliğinden bahsetmiş ama harflerin tanınmasından yana bir sorun olmadığını söylemiştir. Yazarın bu düşüncesinin tam aksini düşünsem de düşüncemi destekleyecek bilimsel bir argüman bulamadığımı dile getirmek isterim. Yazarın, çalışmaları Türkiye'de uygulanma alanına yeni girmiş olan sahanın eksiklerini ve giderilme yollarını dile getirmesi makul bir yaklaşımdır. (s.404-428) (Kaymakcan, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme, 2023b)

15) Erken Çocuklukta Ailede Din Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Sakin Özışık'a göre, erken çocuklukta çocuğun gelişim süreçleri çok önemlidir. Din olgusunun olduğu dönemlerde ise çocuğun aile ortamına yoğunlaşmışlardır. Müslüman kimliğin oluşmasında tanrı tasavvuru ve Müslüman topluma aitlik çok önemlidir. Bu hususta ailenin eğitim konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Ailesi ile iyi ilişkileri olan çocukların dine yatkınlıkları daha fazladır. Yazar, ailede din eğitiminin daha çok davranış ve pratiklerle örnek olduklarını belirtmektedir. Bundan dolayı ebeveynlere kendini keşfetme, öğrenme yöntemleri, genel iletişim becerileri öğretilmesi gerektiğini dile getirir. Bu argümanlar erken çocuklukta din eğitiminin çok küçük yaşlarda başlamasına delil niteliği oluşturur. (s.429-447) (Özışık, 2023)

16) Erken Çocukluk Döneminde Dini Kavram Gelişimi

Doç. Dr. Zeynep Kaya bu bölümde, Zihinsel, duygusal, irade boyutu, gelişim süreçleri gibi olgular ele alınmalı ki inançta karmaşıklık olmasın demiştir. Dini kavramların doğru şekillenmesi için çocuk gelişimini bilmenin öneminden bahsetmiştir. Çocuklar 1-2 yaşlarından itibaren kavramları kazanmaya başladıklarını dilin etkin bir biçimde kullanma aracı olarak ustaca kullanılması 5-10 yaşlarında olduğunu dile getirmiştir. Allah, Peygamber, Melek tasavvurlarını erken çocuklukta doğru yerleştirilmesi, daha sonraki dönemde kavram karmaşası yaşanmaması açısından erken çocuklukta önemli olduğu kanısına varılabilir. (s.448-475) (Kaya, 2023)

17) Müslüman Toplumda Erken Çocuklukta Allah Tasavvuru ve Öğretimi

Doç. Dr. Aslıhan Atik'e göre, bireysel yaşamda biyoloji ve bilişsel süreç önemli olduğu kadar Sosyo-duygusal sürecinde önemli olduğunu dile getirmiştir. Araştırmanın amacı çocuklarda Allah olgusunun nasıl anlaşıldığına cevap bulmaktır. Farklı yaş gruplarına birtakım sorular yönelterek çocukların verdikleri cevaplar ışığında Psikoloji, teoloji, pedagojik olarak müfredatların hazırlanması gerektiğinden bahseder. Burada çocukların ihtiyaçlarına göre hareket etmek eğitimcilerin hatta ebeveynlerin birincil görevi olmalıdır. (s.476-526) (Atik, Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim, 2023b)

18) Ahlak Eğitiminde Çocuk Edebiyatının Yeri ve Önemi

Doç. Dr. Fatih Çınar' göre, "çocuğun karakter gelişiminde duygusal, bilişsel ve sosyal kazanımlar sağlayan çocuğun karakterinin gelişiminde "çocuğa görelilik" ve "çocuk gerçekçiliği" ilkelerinin sağlanmasında edebiyatın rolü büyüktür," demiştir. Ülkemizde çocuk edebiyatının gelişimini, batıya oranla daha geç oluştuğu için yetersiz gördüğünü dile getirmiştir. Bu tür kitapların oluşumunda maddi kaygılarında oluştuğunu düşünmektedir. Edebiyat yalnızca çocuğu tekdüzelikten kurtararak çoklu zekaya, bilinenden bilinmeyene ilkesi ve doğru planlama ile el, göz, beyin koordinasyonunu, hayal gücünü, kendini keşfetme imkanlarını tanımaktadır. Edebiyat aynı zamanda çocukta manevi doyumu oluşturmada din eğitimine katkı sağlayacağı algısına bizleri götürmektedir. (s.527-574) (Çınar, 2023)

Sonuç olarak kitabın araştırmacıları kitabın ilk bölümünden son bölümüne kadar erken çocuklukta dinin önemi, imkânı, yöntemleri ve uygulanma şekillerinden bahsetmiş. Yazarlar, erken çocuklukta dini-ahlaki gelişim ve öğrenme alanında akademik araştırma yapanlar açısından geçmiş araştırmaları gelişimsel, duyuşsal, psiko-motor, ruhsal, kalbi, teorik, pratik, estetik olmak üzere bölümlerde çocuğun gelişimini her açıdan ele almışlardır. Erken çocuklukta din eğitimi vermek isteyen kişilere pedagojik olarak rehberlik edebilir niteliğe sahiptir. Bazı kuramların İslami açıdan uygulanmasında sorun teşkil edebilecek nitelikte olsa da günümüzde uygulanabilirlikleri revize edilerek mümkün olacağını okurlara bilimsel argümanlarla ispatlamaya çalışılmıştır. Okuyucuya sunulan bu kitap da araştırmacılar erken çocukta dini – ahlaki eğitimin bir sorun teşkil etmediğini bilimsel araştırmalarla ispat noktasında başarılı oldukları düşüncesindeyiz.

Kaynakça

- Altındaş, M. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 276-304). İstanbul: Ensar.
- Aşlamacı, İ. (2023a). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 69-89). İstanbul: ensar.
- Aşlamacı, İ. (2023b). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 115-154). İstanbul: ensar.
- Atik, A. (2023a). Erken Çocuklukta Dini- Ahlaki Gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini- Ahlaki Gelişim* (s. 115-184). İstanbul: Ensar.
- Atik, A. (2023b). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 476-526). İstanbul: Ensar.
- Aygün, A. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 214-241). İstanbul: Ensar.
- Cevherli, K. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 245-275). İstanbul: Ensar.
- Çınar, F. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 527-574). İstanbul: Ensar.
- Hendek, A. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 305-340). İstanbul: Ensar.
- Kaya, Z. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 448-475). İstanbul: Ensar.
- Kaymakcan, R. (2023a). Erken Çocuklukta Dini-Ahlakı Gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlakı Gelişim* (s. 15-26). İstanbul: Ensar.
- Kaymakcan, R. (2023b). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki Gelişim ve Öğrenme. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 404-428). İstanbul: Ensar yayınları.
- Meydan, H. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 90-114). İstanbul: ensar.
- Oruç, C. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 341-378). İstanbul: Ensar.
- Öz, A. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 41-68). İstanbul: ensar.
- Özışık, S. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 429-447). İstanbul: ensar.
- Uzun, S. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 379-403). İstanbul: Ensar.
- Yılmaz, M. (2023). Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim. R. Kaymakcan içinde, *Erken Çocuklukta Dini-Ahlaki gelişim* (s. 185-213). İstanbul: ensar.